

Nyyssösten
Sukuseura ry
Rek. nro 181039

MUISTINPANOJA NYSSÖSEN SUVUN VAIHEISTA II OSA

Suomen sota 1808 ja 1809

Varrashongan mäki

Leppävirran Palokankaalta Suomenjoen Lempylle johtavalla tiellä Keltun kohdalla, noin 6-7 km Lempyllä, on tiessä korkea mäki. Mäki tunnetaan tänä päivänä Laakson mäkenä lähistöllä sijaitsevan Laakson talon mukaan. Vanhalla ajalla mäkeä nimitettiin Varrashongan mäeksi. Isoisäni kertoi, että mäki sai nimensä seuraavalla tavalla:

Venäläinen sotilasyksikkö eteni Leppävirran suunnasta kohti Lempyyttä Suomen sodan aikana. Koska kuormastot, joissa muonavarastot olivat, eivät ehtineet seurata eteneviä joukkoja, nälkäiset venäläiset sotilaat tappoivat tien vieressä olevalla laiturilla olevan Aadam Nyyssösen (s.1777) lehmän. Kypsen-täkseen lehmän lihat he tekivät nuotion ja kätrensivät lihat pieninä paloina nuotion lämmössä. Syötään he laittoivat lihavartaansa tien vieressä olleen suuren männyn juurelle pystyyn. Näin sai mäki nimekseen Varrashongan mäki.
Tästä Aadam kuitenkin kimmastui, sillä me-

nihän köyhän torpparin ainoa lehmä vierai-siin suihin. Niinpä hän totesi, että "tämän suavat vielä ryssät maksoo korkojen kanssa". Juttu levisi nopeasti kylälle ja niin kylän miehet päättivät tulla Aadamin avuksi kostamaan teko venäläisille.

Tähän tulikin mainio tilaisuus, sillä kylälle levisi juttu, että venäläisten kuormasto etenee Palokankaan suunnasta kohti Lempyy-tä, missä venäläisen eversti Tuskovin joukot majailivat väliaikaisesti matkalla Pohjanmaalle. Miehet päättivät panna toimeen kuormaston ryöstön, sillä saattueen mukana oli vain muutama kasakka, ja hekin ylen väsymyttä - oli tiedustelija kertonut. Ryöstöpaikaksi valittiin nykyisen Vehvilän kylän tienhaara. Hyllysuon talon kohta, jossa kasvoi siihen aikaan synkkää kuusikkoa. Illan hämärtyessä kuormasto saapui kuusi-kon kohdalle ja kasakat makailivat kuormi-ensa päällä puoli torkuksissa. Miehet hyökäsivät kirveen ja nuijin venäläisten kimp-puun - lienee jollain ollut myös suusta la-dattava riuha. Taistelu ei kestänyt kauan, sillä kasakat tulivat todella yllätetyiksi ja hetken kulluttua oli venäläiset lyöty hengelli-tai tainnoksiin ja ” taespa joku vikkelin-mistä piästä karkuunkin”, totesi joku mie-hin.

Yritys kannatti, sillä kuormissa oli paljon ruokaa ja myös lämpimiä talvivaat-teita, jotka jaettiin kyläläisten kesken. Ruo-kavarastoista sai Aadam leijonan osan, kos-ka oli menettänyt ainoan lehmänsä ja muut kyläläiset päättivät näin hyvittää hänen

kärsimänsä vahingon. Kaiken lisäksi he saivat saaliikseen myös joukon kelpo he-vosia. Mutta niillä oli yksi paha vika:

”sillä ne konit eivät ymmärtäneet ku rys-sän kieltä kum kynnettiin kaskee”.

Juttu ei kerro tuliko ryöstö eversti Tusko-vin tietoon. Vaikka olisi tullutkin, hän päätti jatkaa etenemistään kohti Pohjan-maata. Nykyisen Suomenjoen kirkonkylän kohdalla hän joutui kokemaan suomalais-ten kovan vastarinnan, jossa kaatui paljon sotilaita puolin ja toisin.

Toimenkin Nyyssösiä koskeva välikohtaus tapahtui venäläisten kanssa kyseisen sodan aikana.

Jäppilän Sormulan taloon, jota isännöi Lauri Nyyssönen, saapui venäläinen soti-lasyksikkö. Se majoittui yöksi Laurin ta-loon. Yöllä venäläisten nukkuessa kylän miehet telkesivät talon ovet ja tuikkasivat talon tuleen. Näin koko talo paloi sotilat-teen maan tasalle.

Talon nykyinen isäntä Herman Nyyssönen kertoi, että hänen ollessaan pieni poika, he kaivoivat talon jäännöksiä ja löysivät 1700- luvulta peräisin olevia venäläisiä metallirahoja. Rahat olivat olleet venäläis-ten kasakoiden taskuissa turman tapahtu-essa.

Yritykset:

SEURATOIMINNAN TUKIJAT

LOHJA ABETONI

**NISKA &
NYSSÖNEN OY**

Tililipjojenmki 5, VANTAA Puh. (09) 849 171 www.niska-nyssonen.fi

JUNTTAN

CELLKEM

KEMIAA METSÄTEOLLISUUDELLE
Cellkem Oy – Kojalaankatu 18, FIN-01510 Kouvola – www.cellkem.fi

»Etuunimet» Sukunimi»
»Lähiosoite»
»Postinumero» Postitoimipaikka»
»Maa»

**Seuraava tiedote ilmestyy syksyllä 2002!
Tapaamisiin sukujuhlassa !**

Nyyssösten Sukuseura ry

TIEDOTE

Nyyssösten
Sukuseura ry
Rek. nro 181039

2002-I – nro 2
29. toukokuuta 2002

AJANKOHTAISTA

SUKUJUHLA 06.07.2002
Nyyssösten suvun ensimmäinen sukujuhla järjestetään 06.07.2002 Jäppilässä. Samalla pidetään seuran vuosikokous, jossa mm. valitaan uusi hallitus. Tarkempaa tietoa ohjelmasta seuraavalla aukeamalla.

INTERNET SIVUT

Seuran seuraava projekti on luoda omat internet sivut. Seuralla ei ole kuitenkaan varaa tilata toteutusta, joten esimme innostunutta netisivujen suunnittelijaa ja tekijää. Palikkaa emme voi tarjota, mutta mainetta ja kunniaa kylläkin! Yhteyttä voi ottaa Ari Kankkuseen tai Heidi Markkaseen (yhteyshiedot vii-meisellä sivulla).

JÄSENTILANNE

Seuralla on noin 130 jäsentä (05/2002).

Suurin osa jäsenistä asuu Suo-messa mutta jäseniä löytyy myös mm. Norjasta, Yhdysval-loista sekä Espanjasta.

Uusia jäseniä kaivataan, jotta seuramme pystyisi jatkamaan toimintaansa. Osa jäsenmaksutu-loista menee tutkimuskustan-luista kuten esimerkiksi se-rakunnilta tilattuihin kyselyihin.

JÄSENIÄ MUKAAN TOI-MINTAAN

Seuran toimintaan tarvitaan mu-kaan innostuneita jäseniä! Tal-kootyötä tarvitaan tutkimuspuo-lella sekä tiedotteen tekemises-sä. Ota yhteyttä Arin tai Heidin.

SPONSOREITA

Seuramme kaipaa lisää tukea tutkimustoimintaan. Pienikin tuki auttaa pääsemään eteenpäin. Vastineeksi sponsori saa mai-nostilaa tiedotteestamme. Vii-meisellä sivulla tukijamme tällä hetkellä.

mittaa myös äänikasettina minulle tai seuramme sihteerialle, jos kirjoittaminen vie liian aikaa.

Suvun historian elävöittämiseksi kaipaamme vanhoja valokuvia suvun jäsenistä. Tärkeää on liittää kuvan yhteyteen tiedot kuvaajasta, kuvan henkilöstä, ajankohdasta ja erityisesti kuvan omistajasta yhteystieto-ineen. Kuvat palautetaan lähettäjälle skan-nauksen jälkeen. Kuvat voi lähettää minulle, sihteerillemme Heidille tai Arille.

Sukuhistoriikin kirjoittaminen etenee Ari Kankkuseen toimesta. Tarkoituksena on myydä kesän sukujuhlassa monistetta, joka käsittelee suvun tiedossa olevaa alkuperäistä si-dotuuta aikansa Suomen historiallisin ta-pahtumiin. Muutakin sukutietoa on tällöin saatavissa.

Myyös sukuvaakaluonnos on valmis ja menossa lähiaikoina Suomen Heraldiselle seuralle tarkastettavaksi. Pyrimme siihen, että sukuvaakuna viirin muodossa olisi myytävänä kesän sukukokouksessa. Vaa-kuna-asiaa on hoitanut ansiokkaasti Kaj Nyyssönen Helsingistä.

Nyyssösten sukukokous on päätetty pitää 6.7.2002 Jäppilässä, jossa esittelemme tar-keimmän suvun tutkimuksen tilannetta. Toi-votan teille, hyvät sukulaiset, oikein hyvää la! Kokouksesta ja siihen liittyvästä ohjel-masta löydätte tietoa toisaalta tästä lehtises-tä.

Paavo Nyyssönen
Sukuseuran hallituk-sen puh.johdaja

Puheenjohtajan puheenvuoro

Hyvät Nyyssösen sukuseuran nykyiset ja tulevat jäsenet. Tapaamme nyt toistami-seen tämän lehtisen palstoilla. Seuramme on toiminut kohta kaksi vuotta. Sukuseu-ran hallitus on kokoontunut viisi kertaa eri puolilla Suomea. Sukututkimustoimikun-nan kokous on järjestetty käyvämmön syistä hallituksen kokouksen yhteydessä. Suku-tutkimustoimikunta koostuu lähes samoista henkilöistä kuin hallituskin.

Suvun tutkimus on edennyt kohtuullisen ripeästi. Uusia sukuhaaroja on löydetty viime tapaamisemme jälkeen mm. Kuopi-osta, Karttulaasta, Joroisista, Pohjanmaalta, Viipurin alueelta, Mikkelin alueelta, Oulun seudulta sekä ulkomailta mm. USA:sta ja Ruotsista. Kotimaassa suvun muutoliik-keen pääsuunta on 1800-luvun loppupuolelta alkaen Helsingin seudulle. Tutkimus-toimikunnan "pääjuhtana" on toiminut edelleen Ari Kankkunen Varkaudesta, joten kiitokset Arille ansiokkaasta työstä.

Uusien sukuhaarojen jäljille on päästy ky-selylomakkeen palauttaneiden henkilöiden ansiosta sekä erillisitutkimuksista, jotka olemme saaneet käytyömme. Suuret kiitokset kaikille, jotka ovat em. tutkimuksia meille luovuttaneet Harras toiveemme on, että saisimme lisää valmiita tutkimuksia, näin sukututkimustoimikunnan työtaakka ja kustannukset vähensivät. Tervetulleita ovat myös tiedot ulkomaille muuttaneista Nyyssöistä ja heidän lähisukulaisistaan. Suvun historiankirjoituksen kannalta olisi tärkeää saada dokumentteja ja kirjoituksia sukumme jäsenistä. Myös lehtileikkeet ja valokuvat ovat mieluisia. Kaipailin viime kerralla kertomuksia mm. sukumme jäse-nistä sekä suvussa kiertävistä tarinoista ja niiden mahdollisista yhteyksistä historialli-siin tapahtumiin. Näitä tarinoita on saatu niukalti ja nämä vähätkin hallituksen jäse-nen toimesta. Erityiset kiitokset Kristiina Nyyssöselle Kuopioon Suomenjoen HULKolan sukuhaaraan liittyvän perimätiedon tallentamisesta sekä Artturi Nyyssöselle Mikkelin tarinoista ja entisajan elämän muisteluista. Joten, hyvät ystävät, kertokaa ihmeessä kaikki ne tapaukset ja tarinat, jot-ka jollakin tavalla liittyvät vanhempiinne tai isovanhempiinne. Kertomukset voi toi-

MERKKIHENKILÖITÄ II OSA

Artturi Harald Nyyssönen.

Artturi Harald Nyyssönen. Syntynyt 1.5.1892 Helsinki. Kuollut 7.9.1973 Jyväskylällä.

Lääkintöneuvos. Filosofian kunniaohtori, tutkija, liikemies, maajoukkueetason urheilija jne.

Vanhemmat: **Lauri Laurinp. Nyyssönen** . Syntynyt 1.9.1865 Jäppilä. Kastettu

5.10.1865 Leppävirta. Kuollut maatilana isäntänä 7.2.1953 Sysmä. Tuli nuorena kaartilaisena Helsinkiin, jossa asui varsinaisen työikänsä. Työskenteli Helsingissä postilaitoksen palveluksessa, pääosin rautatiellä. Katikki hänen kolme poikaansa syntivät ja kävivät koulunsa Helsingissä.

Eläkkeelle jäätyään Nyyssöset ostivat Sysmästä Ylätalon tilan ja viljelivät siellä maata, Lauri vielä reippaana 80-vuotiaana. Muutto Sysmään tapahtui 29.11.1930.

-Puoliso 20.10.1890 Jäppilä **Selma Karolina Lehtonen**. Syntynyt 5.12.1862 Sysmä. Kuollut 6.7.1934 Sysmä.

Oppikoulu Helsingin Suomessaissa Normaalilyseossa, "Norsissa". Valmistui lääketieteen liseniaatiksi 5.5.1920. Perusti Jyväskylään yksityisen symnyslaitoksen ja sen yhteyteen poliklinikkaosaston. Jyväskylän kaupungin-valtuutettu 1941-45, Jyväskylän Terveystieteidenlaitoksen jäsen 1941-45 ja sen puheenjohtaja 1945.

Artturin suursaavutus oli Suomen Teollisuuslääketieteellisen Yhdistyksen (STLY) perustaminen 1946, jonka puheenjohtajana hän toimi 1946-56. Hän kuului myös Maailman Terveysjärjestön (WHO) pysyvään työterveyskomissioon vuosina 1951-56 sekä ylläpiti yhteyksiä Kansainväliseen Työjärjestöön (ILO).

Artturi toimi lääkärinä myös sodissa. Vuonna 1918 hän toimi sk-pataljoonan lääkärinä Helsingissä. Talvisodassa rykmentinlääkärinä JR 67:ssä. Jatkosodassa Nyyssösen tehtäväksi annettiin Kenttäsaaralan 3:n perustaminen, joka toimi mm. Suojärvellä ja Pitkärannassa. Vuonna 1942 hänet komennettiin Äänislinnaan sotasaarala 66:n päällikkö-lääkäriksi, jonka jälkeen komennus vuonna 1943 V Armeijakunnan käyttöön 7. divisioonan lääkäriksi Syyvärille sekä sen jälkeen vuonna 1844 Aunuksen

ryhmän käyttöön 8. divisioonan lääkäriksi. Väitillä hän oli Jyväskylän sk-piirin lääkäriinä, jossa hän myös toimi kotiuttamiseen saakka.

Artturi Nyyssönen ylennettiin 19.10.1944 lääkärinteverstiluutnantiksi. Kenttäsaaralassa toimissaan hän joutui hoitamaan myös saksalaisia, jotka olivat silloisia aseveljiä. Tästä syystä hänelle myönnettiin Adolf Hitlerin allekirjoittama Ehrenzeichen-mitali. Sen lisäksi Artturille myönnettiin seuraavat kunniamerkit: muistomitali Mm (1918), Mm (1941-44), 3. luokan vapaudenristi miekkoineen VR 3 (1940) ja 3. luokan vapaudenristi miekkoineen tammenehvään kera VR 3 tlk (1941).

Vuonna 1930 Jyväskylällä-Päijänteen Laiva Oy:stä tuli Nyyssösten perheyhtiö osakeos-tojen myötä ja Artturista tulikin eräs järvi-matkailun kehittäjien uranuurtajista. Toimintaa kesti vuoteen 1951. Kuului Suomen Matkailuyhdistyksen Jyväskylän osaston johtokuntaan 1930-46, puheenjohtajana 1933-34 sekä Keski-Suomen Matkailijyhdistyksen johtokuntaan, jonka hopeinen ansiomerkki myönnettiin hänelle vuonna 1948. Muutakin kykenöitä yritysmaailmaan hänellä oli useita: Suomen Hypoteekkiyhdistyksen valtuuskunnan varsinainen jäsen vuodesta 1952 kuolemaansa asti; Instrumentarium Oy:n hallituksen 1952-62 sekä peräti 40 vuotta Suomen Yhdyspankin Jyväskylän konitorin valvoja.

Artturi osti 1920-luvulla Piiliän tilan Toivakan Haukanmaalta sekä 1930-luvulla Piiliän tilaan rajoittunen Isoahon tilan, jolloin maanomaisuutta oli kaikkiaan 1500 hehtaaria ja kilometreittäin Päijänteen rannaa. Maanomistajuuden myötä Artturista kehkeytyi innokas jahti-, ja kalamies sekä luonnonsuojelija. Vuonna 1961 Artturin toimesta perustettiin Haukanmaan Riistamiest ry. Artturia kutsuttiinkin sittemmin "Haukanmaan Sheriffiksi".

Monipuolinen urheilija. Voimisteluseura Helsingin Normaalityseon Turnareiden valiovoimistelija ja oli 1. maailmansodan jälkeen Suomen parhaita pikaluistelijoita, kuului mm. maailmanmestari ja olympia-voittaja Claes Thunbergin harjoitus- ja kilpakumppaneihin. Artturin urheilu-uran tähtihetket olivat jalkapallon parista. Hän kuului HJK:n 1-joukkueeseen seitsemänä vuonna, joista kolmena tuli Suomen mestaruus. Ura jalkapalloilijana huipentui Tukholman olympialaisiin 1912, jossa Artturi pelasi Suomen maajoukkueessa keskuhyökkääjänä. Suomalaiset sijoituivat maailman laajimmin harrastetussa palloliitun kuminkuslajissa neljänneksi. Artturin lempinimi jalkapalloilijana oli "Iso-Nysä".

Artturi oli myös synnynnäisesti musikaalinen. Vuosina 1911-14 hän oli Ylioppilaskunnan laulajien (YL) jäsen sekä myöhemmin Jyväskylän "Sirrkojen" innokas kuorolainen.

Koska Artturin elämäntyö keskittyi Jyväskylään ja Keski-Suomeen, hän halusi perustaa sinne *säätiön*, jonka tarkoituksena on edistää Jyväskylän yliopistossa ja sen eritietellisissä laitoksissa suoritettavaa tutkimustyötä ja tukea taloudellisesti tutkimustyön suorittajia. Säätiön nimeksi tuli: *Ellen ja Artturi Nyyssösen säätiö*. Säätiö on julkaissut Artturista kirjasen: *Kuka oli Artturi Nyyssönen (Paimosalama Oy, Turku 1996)*. Kirjassa hahmotellaan tarkemmin Artturin monipuolista ja monisärmäistä elämää.

-Puoliso 15.8.1919 Oulu **Ellen Josefina Sinervä**, ent. Flamen. Syntynyt 12.6.1894 Naantali. Kuollut 29.5.1975 Jyväskylällä. HLL.

XVI. Lapsia:

Ulla Marjatta Nyyssönen. Syntynyt 27.2.1921 Saarijärvi. FM. Elämäntyö Helsingin Apollon Yhteiskoulun saksan kielen lehtorina.

Leena Tuulikki Nyyssönen. Syntynyt 9.8.1925 Jyväskylällä. Kauppat. kand

Ari Kankkunen

TERVETULO A SUKUJUHLAAMME 06.07.2002 JÄPPIILÄÄN !

Seuramme ensimmäinen sukujuhla sekä sääntöjen mukainen sukuseuran vuosikokous pidetään Jäppilässä **06.07.2002** alkaen klo **11**. Valitsimme sukuseuran ensimmäiseksi sukujuhlan pitopaikaksi Jäppilän kunnan, jonne Nyyssösten Sukuseura ry on rekisteröity. Jäppilä on ollut myös yksi merkittävimmistä Nyyssösten asuinsijoista. Ja asuuhan siellä vielä tänä päivänäkin paljon sukumme jäseniä ! Jäppilä on vireä, noin 1700 asukkaan kunta Savon sydämessä. Jäppilä sijaitsee 18 km:a Pieksämäeltä koilliseen, aivan 5-valtatien tuntumassa. Kyseisenä viikonloppuna järjestetään myös perinteiset Jäppilä-päivät.

SUKUJUHLA JÄPPIILÄSSÄ 06.07.2002
- ohjelma

Paikka : Jäppilän Seurakuntatalo, Kirkkotie 11, 77570 Jäppilä

Aika : 06.07.2002 klo 11 >

Ilmoittautuminen juhlaan klo 9-11. Pääsymaksu 10 euroa /hlö sisältää ohjelman ja kahdet kahvit. Alle 15 – vuotiaat veloituksetta. Ennakkoilmoittautumista ei tarvita.

Klo 9-11 Ilmoittautuminen Seurakuntatalolla. Kahvitarjoilu

Seuran infopiste auki. Infopisteestä voi kysyä tarkempia tietoja suvusta, ilmoittautua jäseneksi, ostaa Jäppilä aiheista kirjallisuutta, tilata tietoa omasta sukuhaarastaan jne.

Maalaismarkkinat Jäppilän Kievarin piha-alueella

Klo 11

Sukujuhlan avaus

Seurakunnan puheenvuoro – kirkkoherra Asko Muraja
Jäppilän kunnan puheenvuoro – kunnanvaltuuston puh.johtaja Arvo Levänen
Seuran puheenjohtajan puheenvuoro

Esitelmä suvun historiasta ja vaiheista
Jäsenasioita sekä seuran tiedotteesta
Seuran taloudesta

Klo 13.00-15.00 Lounastauko. Lounasbuffet Jäppilän Kievarissa. Aikuiset 12 euroa ja alle 12-vuotiaat 7 euroa.
Seuran infopiste auki

Klo 15.00 Sääntöjen mukainen sukuseuran vuosikokous
Kahvitarjoilu

Samana ajankohtana järjestetään Jäppilässä perinteiset Jäppilä – päivät. Lauantaina 06.07 klo 9 alkaen on Kievarin alueella maalaismarkkinat, joihin sukujuhlaamme osallistuvat ehditvät tutustua ennen virallisen ohjelman alkua. Illalla Salmen lavalla on ohjelmalliset vanhanajan ilmatat, joka sopii myös lapsille.

Jäppilä – päivät jatkuvat sunnuntaina alkaen klo 10 Jumalanpalveluksella.Jumalanpalvelus toteutetaan vuoden 1886 kirkkokaavan pohjalta. Naiset käyttävät huiveja ja tummia asuja. Miehet pukeutuvat myös tummiin vaatteisiin. Jumalanpalveluksen jälkeen Martat tarjoavat kirkkokahvit kirkon pihalla. Samalla voi tutustua myös Jäppilän museoon, mikä sijaitsee aivan kirkon vieressä.

Klo 12 on kirkkokonsertti esiintyjinä mezzosopraano Maria Kettunen ja basso Jyrki Korhonen. Molemmat ovat kansainvälisesti tunnettuja esiintyjä.

Lisätietoja Jäppilä- päivistä saa Jäppilän kunnasta, puh. 015-610 302. Sukujuhlaan liittyvät tiedustelut seuran puheenjohtajalle Paavo Nyyssöselle tai Aki Nyyssöselle. Yhteystiedot tiedotteen viimeisellä sivulla.